

Joan de Sagarra i Francesc Burguet pertanyen a dues generacions de periodistes. Joan de Sagarra va néixer el 1938 a les acaballes de la Guerra civil i Francesc Burguet el 1955, quan el franquisme començava a sortir de l'aïllament. Els dos han exercit la crítica teatral i, prenent aquest gènere com a excusa, han conversat sobre les coses de l'ofici. Burguet ho ha transcrit.

FOTO: JOAN GUERRERO

Mals temps per la crítica

Els periodistes Joan de Sagarra i Francesc Burguet Ardiaca conversen sobre teatre

— Francesc Burguet Ardiaca —

—I tu, per què ets crític?

—Fa uns quants anys, una intrusa ens va convocar a mitja dotzena de crítics de rams diversos per debatre la nostra condició crítica. I aquesta va ser la primera qüestió: ¿i tu, per què ets crític? I servidor, que és (o potser era; que tot s'apaga, i es paga) franc tirador de mena, va engegar un moc així: doncs perquè trobo que és una manera civilitzada i eficaç de descarregar la mala llet. No cal dir que algun col·lega d'un ram més popular, abanderat d'una crítica més discreta, assenyada, que jo trobo pusil·lànim, es va indignar. Home, ja que has de passar per malparit, sigues un bon malparit, no et sembla?

—Doncs això: i tu, per què ets crític de teatre?

—A veure, jo no volia ser crític de teatre, no m'ho vaig plantejar mai. Mira, el 1961 es mor el meu pare, el 1962 sóc a París, estudiant teatre, és a dir, sóc alumne de l'Institut d'Études Théâtrales de la Sorbona, i a més estic en una companyia, La

Communauté Théâtrale, que portaven Raymond Rouleau i Tania Balatxova, que havia estat mestra d'Antoine Vitez. Raymond Rouleau jo l'havia conegut el 1947 a París, perquè durant uns mesos vam compartir un mateix hotel a l'avinguda Victor Hugo. Rouleau, que ja és mort, va ser un dels fundadors del teatre Alfred Jarry (1927-28) juntament amb Antonin Artaud, Roger Vitrac... Després el vaig retrobar a Barcelona, quan va presentar una pel·lícula, *Les amants de Teruel*, que interpretava Ludmilla Txerina. Vam anar a sopar amb José Luis Guarner i no sé qui més, i li vaig dir, "miri, dintre d'uns mesos me'n vaig a París", i ell em va dir, "mira, quan arribis, vine'm a veure". O sigui, que sóc a París i la meua intenció era fer teatre. I vaig fer d'actor, en francès, i ho feia molt bé, i a més vaig fer d'ajudant de direcció de Rouleau en un muntatge de *L'oncle Vania*, i m'hi trobava molt bé fent tot això.

—La teua intenció, doncs, era ser un home d'escenari i no pas de platea ni de diari.

—Evidentment. Però per guanyar-me la vida, perquè a París un dia tenia diners i l'endemà no tenia un duro, i de vegades havia d'escollir entre comprar una barra de pa o un paquet de tabac, vaig començar a escriure a la revista *Arts*, on no

— Sagarra: "A París vaig començar fent de negre del crític Gilles Sandier" —

firmava, perquè en realitat feia de negre del crític Gilles Sandier.

—I a fer teatre, ¿hi vas renunciar perquè sí, per força, o què va passar que es va estroncar aquella incipient carrera d'actor?

—Bé, alguns problemes familiars em van fer tornar a Espanya, però no tenia cap interès de tornar a Barcelona, i me'n vaig anar a Madrid, i allà vaig fer una gestió per ser secretari del Teatro María Guerrero, que dirigia José Luis Alonso. La gestió era forta, em donaven suport aquell ministre de Franco que es deia Gual Villalbí i el marquès de Lozoya, que era cosí del meu pare. I amb aquest *enchufe*, que se'n deia llavors, vaig anar a veure el Fraga Iribarne al Ministeri, i li vaig dir, "miri, acabo d'arribar de París, he fet això i això, i vull aquest lloc de secretari del María Guerrero". I ell em va dir, "molt bé, vagi a veure el senyor Alonso". El vaig anar a veure, però em va dir que ja havia escollit una altra persona. Aleshores vaig anar a veure el senyor Luis Escobar, que llavors tenia el teatre Eslava, i em va dir el mateix, que no em podia agafar, que ja en tenia un altre. Aleshores me'n torno a Barcelona i un bon dia em presento a *El Noticiero Universal* amb un article de teatre, i me'l van acceptar, i em van pagar 400 pessetes. Això era el 1963, i encara hi som.

—De fet doncs, a la crítica de teatre hi vas a parar una mica per força i una mica per casualitat, més que no pas per voluntat.

—Exactament, sí, perquè la meua intenció no era ni de bon tros escriure, al contrari, el que jo volia era estar a dalt o al costat de l'escenari, no m'interessava gens escriure sobre teatre, però em vaig presentar a *El Noticiero* i... Però compte, *El Noticiero* no m'agafa per ser fill d'en Sagarra, sinó perquè jo aleshores era el que se'n diu *el repelente niño Vicente*. O sigui, jo arribo el 1963 a Barcelona i parlo de l'Artaud quan ningú no sap qui és, però és que dona la casualitat que l'any abans jo havia publicat un llibre a França sobre Artaud, i és clar, arribo aquí i sóc el nen empenyador que ho sap tot, que sap qui és Grotowski i tota aquesta gent. Bé, i m'estic a *El Noticiero* uns mesos, fins que l'Ibáñez Escofet, que estava de subdirector de *El Correo Catalán*, em crida per ocupar-me de la crítica de teatre, i començo de crític a *El Correo* substituint el senyor Josep Maria Junyent, l'oncle del Miquel Roca.

—Tu saps que de manera intermitent, insidiosa, i que jo trobo insubstancial, ridícula i tot, des de la professió se'ns tira en cara precisament això, que som crítics perquè no podem ser altra cosa, és a dir, que un crític és un director o un actor o un autor frustrat. Per exemple, fa cosa de set anys un periodista de coneguda solvència professional assegurava que "per ser crític és imprescindible tenir sobretot una qualitat: el crític ha de ser incapaç de fer allò mateix que crítica". I per abonar aquesta impotència, aquell crític de crítics va empeltar el prejudici amb quatre noms gloriosos. "Que jo sàpiga", deia a manera de cul

de llàntia per rematar la seva diatriba, "en Josep Maria de Sagarra no feia crítiques de teatre, escrivia obres de teatre". I la va espifiar. Al que anàvem. Vull dir que tal com ho expliques, si que pot semblar que en el teu cas hi ha un cert caire de frustració, o de renúncia, ¿no t'ho sembla?

—No, perdona, jo no em considero ni un actor ni un director frustrat, al contrari, jo era un bon actor, no podia ser una gran figura evidentment, però hauria estat un bon actor dins del meu nivell; i també vaig ser un bon ajudant de direcció. O sigui que jo no em considero actor o director frustrat, sinó que per les circumstàncies que siguin no m'hi vaig poder dedicar i em vaig dedicar a la crítica. Però el meu cas no és el d'aquella persona que ho intenta i no se'n surt. No, no és això, perquè abans d'escriure sobre teatre, jo vaig estar a París dalt d'un escenari fent teatre en francès, vaig treballar al costat d'un director de primera fila... O sigui que no.

—Dius que en aquella època tu anaves de *repelente niño Vicente*. Que vinguessis aquí de savi insolent, de provocador, a donar lliçons..., ¿tot això no t'ho van perdonar mai?

—Bé, és que jo mateix si ara em llegís aquelles primeres crítiques, em farien vergonya a mi mateix, perquè és clar...ha, ha, ha... Però perdona, és que en aquest país si no vas de *repelente niño Vicente* no... Mira, jo recordo que em tallava els cabells a l'Ateneu, hi havia un perruquer que es deia Joanet, havia estat el perruquer del meu pare, i un dia, quan jo vaig començar a publicar aquests articles a *El Noticiero*, el Joanet em diu, "aquí hi ha el pare del Julio Manegat —que era el director de *El Noticiero*—, i l'altre dia que el vaig afaitar, em va dir: el fill d'en Sagarra quantes coses que sap". Vull dir que en aquella època havies d'anar de *repelente niño Vicente*, perquè si no, no et feien cas.

—I que consti que no em van agafar per ser fill d'en Sagarra, dius. El cognom, ¿t'ha pesat, et pesa encara, t'ha obert portes...?

—No, me les ha tancat sempre, les portes. Obrir-me-les, mai! Quan vaig anar a *El Noticiero*, no vaig parlar ni amb el director, sinó amb el subdirector. Vaig arribar allà, li vaig donar l'article, i em va dir, "molt bé, torni demà passat". Hi vaig tornar, i em va dir, "bé, li acceptem l'article i li paguem 400 pessetes". Així va anar. Però allò de dir, escolta tu, que et vindrà el fill d'en Sagarra...? No, de cap manera, mai!

—Dius que, si ara et miressis els articles que vas publicar aleshores, ara fa 30 anys, et faries si fa no fot un tip de riure...

—Sí, és clar! Home, i tant! I articles d'anys després també. Home, allò de l'època de Brecht, que jo em sabia tres llibres de memòria que no s'havien publicat aquí, i és clar, quan es feia una obra de Brecht jo hi deixava anar... A *épater les bourgeois*, és clar, i tant!

—O sigui, que vas escriure un munt de parides, boutades...

— Burguet: "Se'ns retreu que som crítics perquè no podem ser altra cosa" —

—Home, és clar que sí. Però tot allò m'ha servit de molt, perquè és clar, en un país on no sabien qui era Bertolt Brecht, doncs jo... Bé, jo crec que el senyor Salvat va fer el mateix, l'únic que ell sap alemany i jo no, però, per exemple, el llibre de Martin Esslin sobre Brecht [*Brecht, the man and his work*, Nova York, 1960], que no estava traduït a Espanya, jo ja l'havia llegit en anglès, i és clar, aquesta mena de coses jo les utilitzava, i tant que sí!

—En fi, que si ara et llegies tot allò que vas escriure aleshores, et faries un fart de riure dels disbarats que vas arribar a dir.

—Home, disbarats no ho sé, potser no tant disbarats, i potser hi trobaria moltes coses que encara hi estaria d'acord. Ara, el que sí que sé és que anava amb una actitud de tifa absolut, del típic nen que ve de París, i és clar, el nen que arriba de París empenya, i ja ho comprenc que empenyés, perquè jo a les redaccions tenia una sèrie de companys que no havien pogut anar ni a La Sorbona ni a París, ni sabien qui era Artaud ni..., i deien, "però quins collons aquest Sagarra". Però compte, hi ha una cosa important: quan jo m'estava a la París, no era cap nen privilegiat, i el dia que menjava, menjava, i el dia que no menjava, doncs no menjava.

—Si ara jo em rellegia les crítiques que vaig escriure quan començava, farà cosa de dotze o tretze anys, i precisament al teu costat, al setmanari *El Món*, suposo que també em faria un tip de riure de veure les bestieses, potser tan carregades d'insolència com d'ingenuïtat, potser inevitables, que vaig arribar a dir.

—Sí, és clar, però és allò típic, la típica criatura que diu, bé, ara sabran qui sóc jo. En canvi, avui dia escrius una cosa i ja no tens cap ganes de demostrar que saps molt, perquè ara ja no té sentit fer aquell

paper, però llavors era allò que si citaves un llibre deies el nom de l'editorial o explicaves que l'havies comprat a tal lloc perquè.

—Perquè quedava bé, no?

—No quedava bé. Era ingenu, però servia.

—Era..., ¿una insolència ingènua potser?

—Exactament, una insolència ingènua, sí, però servia, perquè el moment del país era molt fotut, aquí era molt difícil trobar segons quins llibres. Pensa que era l'època que la gent passava la frontera per anar a comprar un formatge i anar a veure una pel·lícula a Perpinyà, i en canvi jo era el noi que arribava i deia, "ah, el senyor Godard, ja me'n recordo, sí, del dia que es va fer, per exemple, la preestrena oficial d'aquella pel·lícula seva, *Le petit soldat* (1960), que va ser prohibida perquè tocava la guerra d'Algèria. Sí, miri, jo hi era allà, a la Filmoteca de París, al soterrani de l'*École Normale*, i hi havia una cua de gent, i el Godard, que el veig com si fos ara mateix, amb les ulleres negres i la bufanda, em va dir, 'Jean-Pierre', que és el meu nom francès, 'vine', i em va fer passar". I aquestes coses les explicava jo, i tant!

—Per tocar els collons al personal, suposo.

—Perquè tenia moltes ganes d'explicar-les, perquè em feia molta il·lusió, i a més també per tocar els collons, és clar que sí!

—Durant anys, he ensenyat periodisme d'opinió a la UAB, i sovint, quan hem tractat la crítica, els alumnes preguntaven: ¿i com es fa un crític de teatre, on s'ensenyava aquest ofici? I és clar, no n'hi ha de manuals de crítica: l'ofici de crític s'aprèn però no s'ensenyava. Aquesta indeterminació potser encomana una líquida inconsistència, una coherència estrictament personal a la crítica. De fet, la crítica és una entelèquia, i no hi ha més remei que parlar en primera persona del singular, és a dir, del crític. Tanmateix, després de 30 anys d'ofici, si haguessis d'explicar què cal per ser crític, ¿tu, què diries?

—Mira, t'ho diré francament, jo no sé si sóc un crític de teatre. Ni sé què és un crític de teatre. Una vegada, fa 4 o 5 anys, estàvem a Bordeus, al festival Sygma, el Joan Anton Benach, el Jaume Melendres i jo sopàvem plegats, i el Melendres em va dir, "tu, crític de teatre, no ho ets", i jo em vaig quedar una mica parat, i després va afegir, "però tu escrius i allò que tu escrius la gent ho llegeix". O sigui que...

—Home, si no ets crític de teatre, ja m'explicaràs què?

—A veure, jo l'única cosa que et puc dir és que sóc crític de teatre en el sentit que visc d'això, és a dir, que hi ha uns diaris que m'han agafat per fer una cosa que es diu crítica de teatre, que tampoc no sé si aquests diaris saben què és la crítica de teatre, i aleshores jo vaig a veure un espectacle i després escric sobre aquest espectacle. Ara bé, si sóc crític de teatre, jo no ho sé.

— Sagarra: "A Barcelona vaig començar substituint l'oncle de Miquel Roca al Correo " —

—Molt bé. Però per poder fer això que tu fas, digues-ne crítica de teatre o tant me fot, quines condicions són imprescindibles? I no em surtis ara amb la tautologia de dir que només cal que et contracti un diari i llestos.

—No, no. Mira, per fer el que jo faig, per escriure el que jo escric, es necessiten algunes coses. La primera és que vaig a veure un espectacle, i aquest espectacle jo el veig d'una manera molt subjectiva, és a dir...

—Tampoc no pot ser de cap altra manera, suposo.

—Sí, jo he conegut gent, per desgràcia bastants, ara per sort menys, que durant molts anys anaven a veure un espectacle i se'l carregaven o l'aplaudien en funció de si eren de dretes o d'esquerres, o sigui, que seguien una mena de pauta marcada.

—Home, més subjectiu que això, carregar-se o no un espectacle per raons ideològiques, doncs ja m'explicaràs què.

—Sí, però per desgràcia, aquí, i a fora també, m'he trobat companys meus, amb els quals jo anava a pendre una copa després de veure un espectacle, que quan després llegies el que escrivien, no tenia res a veure amb el que m'havien dit. És a dir, que tant els feia si havien disfrutat o si s'ho havien passat malament, escrivien en funció del que s'havia de dir.

—O sigui, en funció de les consignes.

—Sí, senyor. I això jo no ho he fet mai. Jo vaig a veure un espectacle, i si m'avorreixo, ho dic, i si puc, als vint minuts foto el camp i després ho explico. No sé per què, però els diaris m'ho permeten, perquè també em podrien dir, no, vostè es queda fins al final, però ja ho saps tu que fa temps que quan tinc ganes d'anar-me'n, me'n vaig. I després, si realment allà jo he tingut una relació amb l'espectacle, amb un actor o amb l'obra o amb el públic, perquè el teatre som una colla de gent, i quan hi passa alguna cosa de veritat, llavors al teatre hi ha un silenci que es pot tallar, i al contrari, si no hi passa res, si la gent s'avorreix, ho notes. Aleshores, jo no sé si això és fer una crítica de teatre, però jo tinc aquesta mena de relació amb l'espectacle, o sento una atracció magnètica, o no sento res i m'avorreixo, i tot això després ho escric.

—En un article sobre les crítiques de teatre del teu pare (Sagarra pare, pare de la crítica teatral a Catalunya, Capçalera, 52), deia que era un paradigma de la crítica perquè reunia tres condicions sine qua non del crític: domini de la llengua, formació i informació. I tal com tu ho plantejges sembla que tot això no...

—Perdona, però és que jo ja dono per fet les tres coses. Quan jo tenia nou anys, vaig descobrir el teatre a la Comédie Française veient Racine. Jo em sé tot el teatre de Goldoni, tot el teatre de Corneille, de Racine, de Molière, em sé tot el teatre de Shakespeare i de Lope de Vega, et puc parlar de Guimerà, de Rusiñol, del senyor Iglesias... O sigui, jo domino el francès, l'anglès, l'italià, el castellà i el català. Per desgràcia, tinc una barrera amb

l'alemany. Però tinc l'orella desperta i sé si aquesta actriu ho diu d'una manera o d'una altra, em sé els muntatges, em sé les històries dels muntatges, he parlat amb molts directors... Tot això és un món meu que funciona des dels nou anys. Aleshores, si ser crític és ser això, doncs potser sóc el gran crític, però jo no m'ho he plantejat mai així. És a dir, una cosa és tot el que jo tinc a la memòria, a l'orella i al cor... Una vegada, per exemple, estava al Dramaten d'Estocolm, on havia vist un muntatge de Bergman; l'endemà havia d'agafar l'avió, i vaig demanar al Dramaten si m'hi podia quedar aquella nit i em podien posar cintes de muntatges de Strindberg que, evidentment no puc entendre en l'idioma original, però l'orella era curiosa. I llavors vaig poder escoltar diferents veus de grans actors i actrius del Dramaten, des del 1940 al 1950, dient Strindberg. I això...

—També ho feies sobretot per després poder-ho explicar?

—No, això no ho he explicat mai, això no es pot explicar, això és per disfrutar. O sigui, jo sé com parlava Jean Marais quan feia de Neró al *Britannicus* de Racine el 1947, conec diferents veus, he vist com es mou la gent..., i tot això són coses que tu tens al cap. O sigui, jo sé què era la Vila i què és la Sardà, i si demà surt una germana petita de la Laura Conejero, per entendre'ns, jo crec que estic capacitat per dir, "ei, fixa't en això". Si després ho dic o no ho dic, això ja és una altra cosa. I si no ho dic i se'm vol retreure que no ho faci, doncs comprenc que tenen raó. Però que consti, ja que he citat la Conejero, que sempre ho he dit.

—Escolta, aquella insolència teva dels vint anys...

—Ah, no, ara això ja s'ha acabat.

—Deixa'm acabar. Dic, aquella insolència, ¿ara s'ha mudat en la seguretat de saber que, diguin el que diguin, tu ets el primer de la classe i que sempre pots fotre un moc a qui convingui i fer-lo callar?

—No, jo mai no he cregut que sóc el primer de la classe, perquè la classe en tot cas som cinc, i es tristíssim ser el primer d'una classe de cinc. A més, per ser el primer de la classe s'ha de tenir l'edat del Belbel.

—No ho deia en relació només a la crítica, sinó en referència a tota la professió teatral.

—Bé, dintre de la professió, com ja et pots imaginar, jo tinc amics i molts enemics, i allò que si el Sagarra ha aplaudit o què ha dit el Sagarra, tot això ja sé que és veritat, però tant se me'n fot. Encara et diré més. Ja fa uns quants anys que no tinc cap interès de ser crític de teatre, i que he intentat deixar-ho de totes les maneres, i no puc. O sigui, que faig crítica de teatre perquè de moment no puc fer cap altra cosa.

—¿Què ha passat que ja no t'interessa ni la crítica ni el teatre?

—El teatre sí que m'agrada i espero que m'agradarà sempre, és una relació d'amor odi important, però

Joan de Sagarra

Paris (1938). Llicenciat per l'Institut d'Études Théâtrales de la Sorbona (1964) amb una tesina sobre Artaud et le Surréalisme (Presses Universitaires, Paris, 1965). Va començar a escriure sobre teatre al setmanari Arts de Paris, on de fet feia de negre del crític Gilles Sandier, i després, quan torna a Barcelona, a *El Noticiero Universal* (1963-1964) i a *El Correo Catalán* (1964-1965), d'on seria crític titular (1966-1967), fins que va ser defenestrat per ordre del delator Antonio Martínez Tomás, president de la franquista Asociación de la Prensa. Durant deu anys va publicar una columna diària, de primer al *Tele/Exprés* (*El día de siempre*, 1968-1971), després a *El Noticiero* (*Repostería selecta*, 1972-1976), i finalment a *El Correo Catalán* (1976-1978), alhora que feia crítica de teatre a *Mundo Diario* (1976-1978). Un centenar de les seves cèlebres i polèmiques columnes a *Tele/Exprés* van ser recollides en un volum, *Las rumbas de Joan de Sagarra* (Editorial Kairós, 1971). El 1978, va ser nomenat delegat de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, càrrec que va ocupar fins a les eleccions municipals del 1979. Durant tots aquests anys, col·labora en moltes publicacions com ara *Por Favor*, *Muchas Gracias*, *El Papus*, *El Cuervo*, *Sábado Gráfico* o *Fotogramas*, revista on durant molt de temps fa crítica de teatre, de televisió i editorials. Crític titular de *La Vanguardia* (1980-1982), on ja havia col·laborat abans, de primer, durant l'època en què estava a *Tele/Exprés* com a enviat especial als festivals de Nancy i d'Avinyó, i després amb una crònica setmanal com a corresponsal cultural des de París (1979). Des del 1982 és el crític titular de teatre del diari *El País* a Barcelona. També ha estat crític teatral del setmanari *El Món* (1981-1984) i de la *Guía del Ocio* (1985-1988), i columnista a diverses publicacions com ara *Canigó* (*Patent de cors*) i, del 1993 ençà, al setmanari *El Temps*.

— Burguet: "Aquella insolència teva dels vint anys...". Sagarra: "Allò ja s'ha acabat"—

en aquest moment no tinc ganes d'escriure de teatre, ni m'interessa com s'escriu de teatre avui en dia, ni les condicions en què treballo ni res. És que no m'interessa.

—En fi, fart d'escriure de teatre.

—Sí, és clar, n'estic tip i fart. I a més crec que no serveix per res. Avui dia, pels diaris és més important que el senyor Boadella digui que no vol el premi Nacional de teatre, que no pas fer una crítica ben feta, és a dir, una feina continuada, rigorosa, sobre una companyia, un teatre, un autor... Això avui dia no interessa als diaris.

—Als diaris, no els interessa ni la crítica ni tampoc el teatre?

—No, en absolut. Mira, et puc explicar dues anècdotes de quan jo era crític de teatre de *La Vanguardia* que són bastant significatives. L'una és que dos o tres dies abans que el senyor Flotats debuti com a *pensionnaire* a la *Comédie Française*, el febrer del 1981, li dic al director que en 300 anys d'història és el primer català que debuta a la *Comédie*, i li demano d'anar-hi a veure què fa aquest senyor. Saps què em van dir? "Tu el que vols és passar-te un cap de setmana de conya a París, això és un luxe asiàtic". Doncs bé, *La Vanguardia* va ser l'únic diari que va publicar una entrevista amb el Flotats el mateix dia del seu debut a la *Comédie*. L'entrevista la vaig fer trucant-lo des de casa a les vuit del matí.

—I la segona anècdota?

—Doncs també quan era a *La Vanguardia*, un altre director em va dir: "cony, Sagarra, i tu, tan intel·ligent com ets, ¿per què cony et dediques a això del teatre?" El teatre només interessa quan és

conflictiu, o sigui, encara és una mica com quan tu i jo ens vam conèixer, en el moment que hi ha el consell de guerra contra Els Joglars, que fins i tot el Liceu tanca. Aleshores va ser quan els periodistes es van adonar del teatre, però tant se'ls en fot, no interessa. Home, sé que tinc un públic entre la gent de teatre, allò típic, "tu, a veure què diu el Sagarra", però no sé si tinc públic entre els lectors del meu diari. Per exemple, quan escrivia una columna al *Tele/Exprés*, no ho sé, de vegades em podia trobar 30 cartes diàries dels meus lectors, i en canvi ara és un públic mut. Mira, vint anys enrere, per una colla de periodistes joves, una estrena de la Companyia Adrià Gual era un acte de servei, i tenia una importància. Doncs bé, ara que són càrrecs de diaris, aquells mateixos periodistes no entenen que el Sagarra encara es prengui el teatre amb la passió de vint anys enrere, no ho entenen, em prenen per idiota, però em mantenen perquè sóc el fill de puta, o sigui, que el Flotats o el Boadella em poden convertir en notícia, cosa que ells —caps de secció, subdirectors i directors que jo he conegut quan començaven— no seran mai. Però ser la bèstia negra de la professió, això no m'interessa.

—De fa temps, prou que ho saps, dir Sagarra és sinònim de mala bava, de mala bèstia... Per exemple, quan jo vaig començar, i era un perfecte desconegut, és clar, doncs em deien el Sagarreta, tota una distinció, que era una manera de dir que érem parents de mala llet i de lletra enverinada. Aquesta fama de bèstia negra, ¿l'has provocat tu mateix, t'hi has trobat sense saber ben bé com i se t'ha escapat de les mans, o no tens més remei que ser-ho perquè això és el que s'espera de tu, que facis de fill de puta, que gastis mala hostia?

—No, Burguet, t'equivoques, perquè darrerament el que em critiquen és que em torni tou, i que faci articles en homenatge a actors i etcètera. I diuen, el Sagarra ara es torna sentimental.

—Potser és cosa de l'edat.

—No, perquè de tant en tant també la deixo anar. No, el que passa és que, insisteixo, ja fa quatre o potser cinc anys que no tinc cap interès, absolutament cap, a fer el que faig. De totes maneres tinc un respecte pels meus lectors i per determinats actors, i quan vaig a veure una cosa encara m'emociono o m'emprenyo com el primer dia. Per això encara ho faig. A més, és que no tinc cap més sortida. Si la tingués demà, demà mateix plegaria.

—Les coses bones es fan esperar, això diuen. A veure, jo sempre he cregut que, lluny d'això que en diuen la crítica universitària, acadèmica, la crítica als diaris ha de ser...

—A mi això tant se me'n fot. Però no oblidis que jo sóc el primer llicenciat a l'*Institut d'Études Théâtrales* de La Sorbona, i que això que fan aquests nois que volen fer crítica universitària, jo ho sé fer millor, és a dir, que si ho volgués fer, ho faria millor que ells, però no m'interessa, és una cosa que m'avorreix, que ja ho vaig fer, ja vaig ser el repelente niño Vicente. A més, ja no en tinc l'edat,

— Burguet: "Com pot ser objectiva una crítica? Pot ser brillant, indulgent..., estricta, però objectiva!..." —

ara els toca a ells demostrar que han anat a les classes del Ricard Salvat.

—D'acord, però dic que, sovint, des de la professió, com si això fos una perversió i no l'essència de l'ofici, diuen: és que la crítica no és objectiva! I com pot ser objectiva una crítica? Podrà ser honesta, brillant, estricta, indulgent..., però objectiva? Si gratéssim potser trobaríem que només és objectiva quan és favorable. No fotem, la crítica és subjectiva per força. O és tramposa. Tu què hi dius?

—Bé, això, aquell dia que ens vas invitar a Bellaterra, en aquell debat sobre crítica i teatre que vas organitzar a la Facultat de periodisme [abril de 1989], ja ho vaig dir, no? Vaig citar Baudelaire, i vaig dir, m'agrada la crítica que sigui subjectiva, política, polèmica i...

—I apassionada també?

—I apassionada, és clar que sí! És que jo sóc passional.

—Tu, escrivint una crítica, ¿disfrutes més quan fots l'hòstia o quan pots dir, sense reserves, que l'espectacle t'ha entusiasmat?

—Jo, quan escric sobre teatre, disfruto molt de tant en tant, i quan disfruto més és quan trasmeto la passió i l'entusiasme que no pas quan foto l'hòstia. Fotre l'hòstia ara m'avorreix, ja n'estic fart. Abans potser era al revés, però ara és així. Però disfrutar escrivint de teatre, això passa molt de tant en tant. Els altres dies el que faig és omplir la pagineta i prou.

—Ja hem dit que la crítica ha de ser subjectiva, inexcusablement, però també fatalment. Vull dir que...

—Deixa'm dir-te una cosa: jo no sé com ha de ser la crítica, jo no la sé fer de cap altra manera de com la faig, si és que faig crítica. Crec que amb això et contesto.

—Acabo. Dic que això que escrius, sigui el que sigui, és subjectiu, sempre: aquesta és la seva grandesa i la seva misèria, el seu mèrit i la seva culpa. És a dir, que l'interès d'una crítica rau en l'autoritat, el prestigi, etcètera..., del crític, que si té aquesta fama és que se l'ha guanyada, i si no se l'ha guanyada, és igual, però la té. I és clar que els actors, els directors, els autors..., tothom es pot equivocar, i això diuen sovint les crítiques, que l'han cagada. Però suposo que els crítics també s'equivoquen, ens equivoquem...

—Oh, i tant que ens equivoquem!

—I quan t'adones que l'has cagat, ¿què fas, passes pàgina o mires de reparar l'error? Perquè, és clar, no pots assajar la crítica, l'has d'escriure en 24 hores, i ja se sap, les presses no són mai bones.

—No, ara ja no és així. Abans sí que ens feien escriure en sortir del teatre, jo encara vaig agafar aquella època. Ara no, ara m'ho puc pensar 24, 48

hores, de vegades una setmana i tot, perquè al diari tant se'ls en fot. De vegades, ni saben què s'estrena. És a dir, em poden venir i dir, "Joan, escolta, que hi ha la Compañía Nacional de Teatro Clásico, ¿quan en tindrem la crítica?" Però si és un pobre desgraciat que es diu Xavier Albertí, que és molt més important que la CNTC, que estrena una obra de Bernhard [A la meta, La Cuina] que és una cosa collonuda, doncs...

—Aleshores et diuen: "no, això deixa-ho córrer, és igual"?

—Sí, és clar. És que no els interessa el teatre, tant se'ls en fot. Jo fins i tot puc no escriure una crítica i ningú no em reclamarà res. Ara bé, si en lloc d'escriure sobre el senyor Albertí hagués de parlar de la dona de fer feines del senyor Culler, aleshores m'estarien buscant les pessigolles des de les quatre de la tarda.

—Doncs sí que tenim un panorama lamentable, no?

—Si vols que parlem de les relacions entre diaris i teatre, en podem parlar tant com vulguis.

—Home, això és el que hem de fer. Però abans encara m'has de dir què fas si t'adones que l'has cagada, ¿et disculpes o què?

—Doncs de vegades, quan l'has cagada, l'has cagada i calles. Ara, si després en un altre espectacle d'aquella mateixa persona o companyia puc reconèixer aquell error, doncs em sembla noble reconèixer-ho, i aprofitar l'oportunitat per dir que l'havia cagada.

—Ara ja podem rependre el capítol dels diaris i el teatre.

—Si ja t'ho he dit. Però si hi havia un director de La Vanguardia que em va dir, "sembla mentida, Sagarra, tu, tan intel·ligent com ets, ¿per què cony et dediques a això del teatre?" Amb això ja està tot dit.

—Si no els interessa ni la crítica de teatre ni el teatre, aleshores, ¿què els interessa, tenir la teua firma potser?

—Et respondré amb una anècdota, una frase del senyor Juan Luis Cebrián quan era director de El País. Allò que arriba Nadal, vénen els de Madrid, es dona una copeta allà a la redacció i el Cebrián que em diu: "mira Joan, vaig estar a Madrid amb uns amics, hi havia gent de teatre, i em van dir, cony, ja ens vas fotre prou quan ens vas posar de crític de teatre el senyor Haro Tecglen, però el que no sabem és que a sobre ens posaries el gran fill de puta de Sagarra, cony, i a més a Barcelona, que així que hi arribem ens fot". I llavors el Cebrián que em fa, "quan em van dir que eres el gran fill de puta, vaig dir, que bé, l'hem encertada". M'entens? Això va així, tu. O sigui que el senyor Flotats els va fer el millor servei del món. I a mi el pitjor, és clar. Quan el senyor Flotats em va muntar tot aquell tinglado [A Joan de Sagarra, en defensa del teatre, Avui, 26-

Francesc Burguet Ardiaca
 Balaguer (1955). Després d'abandonar la carrera de Medicina (1974), d'estrenar un monòleg de Max Aub (*Discurso de la Plaza de la Concordia*, 1974) i de ser rebutjat a l'Institut del Teatre (1977), es va llicenciar en Periodisme (UAB, 1982). Entre altres errors confessats, va estudiar semiòtica (Urbino, 1979), va ser membre fundador de l'associació *Semiotics of Theatre* (Pennsylvania, 1979-1989) i va participar en diversos congressos de semiòtica teatral (Cosenza, 1979, Brussel·les, 1981, Roma, 1983). Professor de llengua catalana a l'ICE de la UAB (1978-1987), des del curs 1987-88 és professor de Periodisme a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB. Ha exercit la crítica teatral al setmanari *El Món* (1981-88), *El País* (1984-89), *Guia del Ocio* (1988-1991), *Diari de Barcelona* (1991-93)... Ha publicat més de mil entrevistes, sobretot a *El Món* (1985-88), al *DdB*, on tenia una secció diària (*La Carnisseria*, 1989-1993) i al dominical de *Nou Diari* (1993-94). Columnista a *El Món* (Sodoma, 1985-88) i al *Nou Diari* (*La Carnisseria*, 1993-94), ha col·laborat en publicacions diverses (assaig, articles, entrevistes, contes) com ara *Arrel*, *El Público*, *La Mañana*, *El Segre*, *La veu de Lleida*, *El Periódico*, *El Triangle*, *Escena*, *Pausa*... Entre altres llibres, ha publicat *Introducció a la Fonologia*, *Fonètica i Ortografia del Català* (La Magrana, 1983, 1985); *La política teatral a Catalunya, 1936-1938* (Edicions 62 i Institut del teatre, 1984); *El pes dels morts*, amb música de Lluís Llach i dibuixos de Comediants (Rosa Blau edicions, 1986); *Teatre Lliure 1976/1987*, amb fotografies de Josep Ros Ribas (Edicions Teatre Lliure i l'Institut del Teatre, 1987); *Protagonistas* (Ultramar, 1989). El 1982 va obtenir el *Premi Salvador Seguí 1982* d'assaig per *Ascensió i caiguda del Sindicat Únic d'Espectacles de la CNT*. El 1987 li van concedir el *Premi Ciutat de Barcelona* de periodisme per les seves entrevistes al setmanari *El Món*.

— Sagarra: "Ara, fins i tot puc no escriure una crítica i ningú no em reclamarà res" —

11-1987], jo vaig anar a veure el director i li vaig dir, "vull deixar la crítica, vull fer una altra cosa". I em va respondre, "però què cony et penses tu? Ni parlar-ne, ara menys que mai". M'entens?

—Tot aquell merder, et va doldre d'alguna manera?

—No, però ja n'estava fins als collons i em va semblar un bon moment per deixar la crítica, però es veu que pels diaris resulta molt important tenir un fill de puta.

—Hi ha coses que em volten pel cap i que potser pequen d'una certa ingenuïtat, però és igual, no hi renuncio. Una de les màximes que sempre he defensat, i que vaig dir quan aquella disputa entre tu i el Flotats es va estendre a tota la professió, és que voldria poder carregar-me un amic, i continuar tan amics com abans, i aplaudir un enemic, i dir, no, a vostè ni saludar-lo. Tu creus que ha de ser així?

—Sí, sí. A veure, d'amics, amics de debò, vull dir, se'n tenen sempre molt pocs. Jo, d'amics de debò..., doncs el Lluís Permanyer, que és més que un amic, és com un germà; el Josep M. Carandell, amic meu de fa anys; l'Ovidi Montllor, el Joan Marsé, també; el Marcos Ordóñez, que el vaig conèixer quan ell era molt jove.... Després tinc amics que per desgràcia s'han mort, com ara Josep Elias, Jaime Gil de Biedma... I després, dintre del món del teatre conec unes persones que també són amics de debò, parlo per exemple del Joan Anguera, de l'Anna Lizaran, del Josep M. Pou, del Juanjo Puigcorbó, gent així, que si jo els clavo una garrotada...

—Ho encaixen.

—Ho encaixen i tan amics com abans. Però això no és corrent. Bé, no és que no sigui corrent, és que tots els altres que no ho encaixen és que

tampoc no són amics meus. Són coneguts, que diries tu.

—Arran d'aquella carta, que va desencadenar un atac general contra la crítica, al final, en un to més conciliador, algú va dir: home, seria bo que hi hagués més relació entre crítics i professió. Jo sempre he sigut partidari de mantenir-se a una distància prudencial perquè si no, després vénen els malentesos. Tu què en penses?

—Avui dia jo et donaria la raó, però trenta i vint anys enrere, a causa de la meva joventut, de la meva passió pel teatre i de les circumstàncies polítiques en què vivíem, jo vaig fer pinya amb la professió, i més d'una nit, fins a les quatre de la matinada, jo era a Sindicats, a la via Laietana, com un de més, al costat de la gent de teatre. I tot això potser ho he pagat, en el sentit que quan les coses han anat d'una altra manera, se'ls ha hagut de dir, mira maco, tu ets molt simpàtic i potser ets molt d'esquerres però com actor ets molt dolent, m'entens? I això es paga, i tant que es paga.

—Anys enrere, en una entrevista, Vittorio Gassman m'explicava que Silvio d'Amico, l'històric crític de teatre, una vegada li va confessar: "Em sembla que sóc un home honest, però és veritat que hi ha gent que m'agrada i gent que em desagrada, i per exemple, sempre m'han retret que he sigut molt dur amb Emma Gramatica, i sí, és cert que mai no em va caure bé". Per exemple, amb la Gonyalons, tot i que li reconec els mèrits, jo és que no puc, i per això m'he vetat de fer-li cap crítica. Si una persona et cau bé o malament, ¿això et pot influir a l'hora de salvar o de condemnar l'espectacle?

—Home, en 30 anys d'escriure, evidentment, un ha fet totes les canallades hagudes i per haver, i totes les sagarrejades i el que vulguis. Però, per exemple, persones que a mi m'han empenyat durant molt de temps, en un moment determinat, quan els he vist a dalt d'un escenari fer una cosa que a mi m'arribava, he dit que m'agradaven, i potser hi havia d'haver afegit que potser m'agradaven abans i no gosava dir-ho. Però no, en aquest sentit no em considero... No tinc fòbies, no.

—Però algun cop que t'havies de carregar un espectacle, segons de qui es tractava, ¿no ho aprofitaves per sobreafegir-hi verí?

—No, més que verí... El que passa és que el defecte meu és que de vegades, quan ets una persona allò que en diuen brillant, i que la gent et llegirà, de vegades, dius, molt bé, doncs ara faré un xiste, i potser no l'havies d'haver fet. O sigui, de vegades la crítica en lloc de limitar-se a dir, mira, no m'agrada per això i per això, doncs de vegades dius, doncs ara faré una mica el número i la gent riurà.

—Per exemple, no creus que amb el Boadella en algun cas et vas passar, i més enllà de la crítica vas anar directament a ferir?

—En el cas del Boadella puc parlar molt clar. A veure, potser alguna vegada sí que li he dit alguna

— Burguet: "Amb la Gonyalons, jo és que no puc, i m'he vetat de fer-li cap crítica"—

cosa que el podia ferir, però jo tinc molts més motius, infinitament més en contra d'ell, que els que pugui tenir ell en contra meua. En el cas del Boadella hi ha elements personals que no tenen res a veure amb el teatre.

—*I no has tingut mai por que algú et trenqui la cara?*

—Com a crític de teatre que tu dius que sóc, no he tingut mai cap problema... Bé, sí, una vegada que al Romea es feia *Insults al públic*. Surten els actors i allò que comencen a insultar el públic, i amb una de les actrius, Maria Jesús Andany, havíem tingut una relació intensa i divertida durant una època, i aleshores, amb conya, jo m'hi tomava. "Xamega, calla xamega", li vaig dir, perquè la seva mare és de Segovia i havia estat alumna d'Antonio Machado, i era una senyora que coneixia i li deia xamega amb tot el carinyo. Però en aquella època la Maria Jesús tenia un nòvio no sé si xilè o què, però era negre, i a la sortida, aquest xicot, que no tenia ni la més punyetera idea de la relació que jo havia tingut amb la Maria Jesús, em volia hostiar, però per sort no va passar res. No, no he anat mai a casa amb un ull de vellut per culpa del teatre. L'únic problema seriós, bastant greu, que jo he tingut com a periodista, encara que no sóc del Col·legi de Periodistes, però sí del Sindicat de Periodistes... L'únic cop que vaig tenir un problema gros va ser quan estant a *El Noticiero* vaig escriure un article que es deia *En la fiesta de Blas*, contra Blas Piñar. Devia ser el 1973 o 1974, i em demanaven 4 anys de presó i cinc quilos. Doncs no vaig tenir cap mena de suport dels periodistes però... Jo havia fet el servei militar a Talam, i entre els companys jo hi tenia bons amics, per exemple un parell de quínguis. I quan van saber que Blas Piñar em demanava això, i que a més vaig ser amenaçat de mort, els quínguis em van donar una pistola *Astra* i m'acompanyaven a tot arreu. És l'única vegada que he passat por. Mai més. Bé, després em vaig acollonir molt quan van fote la bomba a *El Paps*, perquè jo hi era aquell dia. Però no era per qüestions de teatre.

—*Quan subratlles que no ets del Col·legi però sí del Sindicat de Periodistes, que ho dius amb cap mena de ressentiment, que potser hi ha alguna història pendent?*

—No, no, amb ressentiment, no, però amb evidència sí. A veure, jo era crític de *El Correo Catalán*, vaig estar-hi un any i mig, era l'època aquella que jo anava de nen repel·lent. Aleshores hi havia una cosa que es deia el *Ciclo de Teatro Latino*, i donaven uns premis, no sé quins, però sé que ens reuníem al Majestic, hi havia el Xavier Regàs i tota la crítica de Barcelona. Pensa que els crítics d'aleshores eren don Antonio Martínez Tomás, de *La Vanguardia*, el pare de l'Adolfo Marsillach, de *Solidaridad Nacional*, don Antonio de Armenteras, de *La Prensa* o d'una cosa així, Josep M. Junyent, a qui jo havia substituït a *El Correo Catalán* i que ara estava de crític a RNE,... Gent, evidentment, amb carnet de periodista per mèrits polítics, i el senyor Martínez Tomás, president de la Asociación de la Prensa de Barcelona, Gran Cruz del Mérito Civil... Bé, vaig als premis aquests, i diu el Regàs: "saps què?, no hi haurà deliberació, votem directament perquè el senyor Martínez Tomás

se n'ha d'anar". I aleshores jo, amb aquesta imprudència i aquesta barra que em caracteritza per desgràcia, m'aixeco i dic, "escolti, si aquest senyor se n'ha d'anar, que delegui el vot, o que el deixi, però anem a discutir els premis", perquè jo volia defensar la gent de la nostra generació, és clar, perquè allò era Arturo Fernández i gent així, vaja, com cada any, no? I aleshores el Marsillach, l'Armenteras i el Junyent es van empenyar com una mona i em van dir, "¿però vostè sap qui és aquest senyor?", i jo, "és clar que sé qui és, és el senyor Martínez Tomás", i ells, "¿i vostè s'atreveix a dir 'aquest senyor' a una persona com don Antonio?". I llavors tots tres alhora em van dir, "vostè és un indesitjable". I el senyor Luis Marsillach, que és aquell que després de veure l'*Antígona* del Living Theatre al Romea va escriure una crítica titulada *Espectáculo de gamberros para gamberros*, va afegir: "i a sobre no té carnet". I des d'aleshores vaig dir, "carnet, mai". Total, que Don Antonio s'empenya i se'n va. I a les 24 hores, el Marsillach, l'Armenteras i el Junyent, que és aquell que quan es va estrenar *La bona persona de Sezuan* al Romea [interpretada per Núria Espert, dirigida per Ricard Salvat] va fer una crítica que es titulava *Tufaradas de cloaca*, doncs aquests tres es van presentar a *El Correo*, em van acusar d'intrusisme i van exigir el meu cap. I quan jo arribo al diari, l'Ibáñez Escofet em diu: "mira, que han vingut aquests i demanen el teu cap, i jo no et puc defensar davant del director, ho sento però no tinc prou autoritat". Cal dir que l'Ibáñez Escofet es va portar com un senyor, i la prova d'això és que quan se'n va anar de director al *TeleExpres*, jo vaig ser el primer a qui va cridar. En fi, a les 48 hores m'havien fotut al carrer per haver dit "aquest senyor" a Don Antonio. Per cert, que d'aquest senyor Martínez Tomás feia temps que no se'n sentia parlar i l'altre dia vaig veure que a TV3 el presentaven com un dels qui van denunciar a Carrasco i Formiguera.

—*I què té a veure això, que va passar en temps de la franquista Asociación de la Prensa, amb l'actual Col·legi de Periodistes?*

—No, sí que hi té que veure. O sigui, a mi em van fote fora d'aquell diari i ningú de la redacció no es va preguntar per què, i encara molt menys ningú va moure un dit, i un d'ells tranquil·lament em va substituir. I alguns d'aquells periodistes, que llavors eren joves progressistes, avui ocupen càrrecs al Col·legi. I si algú se sent aludit, ell sabrà per què. I quan em va passar allò del Blas Piñar, ningú tampoc no va moure un dit, les coses com siguin.

—*Tornem al teatre, si et sembla. Escolta, quan algú fa de crític, ¿l'important és que et respectin o que et tinguin por? ¿Tu en tens consciència que se't té por, o això és exagerat?*

—Evidentment que em tenen por. Però des de fa un temps no tinc cap interès que tinguin por de mi, tant se me'n refot, no tinc cap ganes d'escriure de teatre i estic esperant la primera oportunitat per deixar-ho, tant se me'n refot, i no sé si sóc crític de teatre, i si em tenen por, el problema és seu, a mi tant se me'n fot. I repeteixo per enèsima vegada: fa cinc anys que intento fugir d'aquest món que no m'interessa gens, vull escriure unes altres coses, i el teatre i tot això de

— Sagarra: "Fa cinc anys que intento fugir d'aquest món que no m'interessa gens" —

provocar ho deixo per la gent jove. En aquell debat de Bellaterra, tu vas dir que un dels problemes de la crítica és que els crítics som crítics fins el dia de la mort, i que així era difícil que es formin nous crítics, que tu eres gairebé el més jove i que després de tu no havia sortit ningú més. Doncs bé, jo reivindico que els crítics ho siguin fins el dia que ho vulguin ser, i que després vingui tota la gent de la teva edat, o més joves, a substituir-nos. De moment, no oblidis que estic en un diari on no tinc ni substitut, i això que diuen que és un dels millors diaris d'Espanya, per no dir el millor. Doncs no hi ha substitut, i jo l'he demanat, però no me'n donen cap.

—Dius que t'agradaria deixar la crítica i escriure unes altres coses. A veure, si et deixaven triar, què t'agradaria fer?

—Mira, en un moment determinat en què em trobava molt aïllat de Barcelona, perquè no faig cap mena de vida social, surto poc de casa, només quan he d'anar al teatre... Doncs bé, temps enrere, com una manera de retrobar-me i de reconciliar-me amb Barcelona, volia fer una crònica setmanal, i aleshores tornaria a fer aquella vida social que ja no faig, i parlaria de la meva Barcelona, és a dir, la que veig i al mateix temps tota la que tinc a la memòria, perquè no oblidis que sóc fill d'en Sagarra i que sé moltes coses de Barcelona. Això ho vaig proposar fa tres anys, i no va sortir bé.

—Què va passar, si es pot saber?

—Que vaig anar a veure el director d'un diari de Barcelona i li vaig proposar de fer una crònica setmanal, on jo tornaria a parlar de les coses que passen a Barcelona, que d'algunes ja en parlo a *El Temps*. Això va ser un mes de juny, i ell em va dir que que d'acord. I quan vaig tornar al setembre, vaig intentar de parlar amb ell, el vaig trucar catorze vegades, li vaig enviar tres cartes, i no es va posar mai al telèfon ni em va contestar cap carta. A més,

en aquell mateix moment tenia una oferta important que era anar a fer de crític en un diari de París, el *Libération*.

—I una oferta així no et va seduir?

—No, perquè no volia anar a viure a París; anys enrere potser sí, però ara tinc la vida muntada d'una altra manera i no puc. A més, el que volia aleshores era escriure una crònica sobre Barcelona, n'estava fart de fer crítica de teatre, no volia fer més crítica, ni aquí, ni a París, enlloc.

—I de poder triar, què t'agradaria fer ara?

—En aquest moment m'agradaria treballar pel Teatre Lliure, fer una feina de cap de premsa, de relacions internacionals, que de fet són coses que ja faig, i ara te n'hauràs d'anar a Milà a parlar amb aquest senyor i preparar aquesta producció... Aquestes coses les faig bé i m'agraden.

—I que no penses escriure mai unes memòries?

—No, no, perquè les memòries ja les faig... Jo no conservo cap paper del que he escrit, però si a algú se li acut de revisar tot el que he escrit del 1962 fins ara, i començar a veure articles del *TeleExprés*, o les coses que he escrit a *El Temps*, o les que escrivia a *La Vanguardia* o... Si tot això ho retalles i muntas, doncs allà ja hi ha les meves memòries. Però no en tinc cap ganes d'escriure cap memòries. Això ho deixo per la gent més jove, o pel senyor Bohigas.

—Memòries, que lliga amb mòmies. M'explico. No fa gaire, algú em va comentar que en preparar una taula rodona, era un d'aquests actes que s'han fet en commemoració del centenari del teu pare, on havien de participar algunes d'aquestes il·lustres mòmies que encara queden per Barcelona...

—Home, jo ja començo a ser una mica mòmia, eh?

—Bé, doncs bastant més mòmies que tu. I pel que em van dir, ¿saps quina és la condició que van posar per participar-hi?

—Quina?

—Van dir: sí, però a condició que no hi vingui el fill de puta aquest del Joan de Sagarra.

—És clar.

—Què és tan clar: que t'ho diguin o que ho ets?

—Home, si aquest que em diu a mi fill de puta és perquè algun dia, de manera gratuïta, i sense tenir cap raó, jo li he dit fill de puta, té perfecte dret a dir-m'ho. Hi ha molta gent que em pot dir fill de puta, perquè jo no estic net, i qui estigui net, que diu l'Evangeli, que tiri la primera pedra. Jo l'he cagat moltes vegades. Ara bé, si aquest que em diu fill de puta és perquè una vegada jo li vaig cantar les quaranta, eh, doncs que em continuï dient fill de puta perquè n'estic molt content de ser-ho.

—I si pica, que hi posin música. ●

— Burguet: “Memòries que lliga amb mòmies, aquestes il·lustres mòmies que encara queden ”—